

AINEKAART

Ainevaldkond: keel ja kirjandus

Õppeaine: eesti keel

Klass: 10.–12.

Õpetaja: Argo Mund

Ainetüüp: kohustuslik aine gümnaasiumis

Õpetamise aeg: 2022/23. õppeaasta

Õppekirjandus:

Helin Puksand, Margit Ross „Johannes 1. Gümnaasiumi eesti keele õpik“;

Helin Puksand, Margit Ross „Johannes 1. Gümnaasiumi eesti keele töövihik“;

Reet Bobõlski, Margit Ross „Johannes 2. Gümnaasiumi eesti keele õpik“;

Reet Bobõlski, Margit Ross „Johannes 2. Gümnaasiumi eesti keele töövihik“;

Madli Kumpas, Argo Mund, Margit Ross „Johannes 3. Gümnaasiumi eesti keele õpik“;

Madli Kumpas, Argo Mund, Margit Ross „Johannes 3. Gümnaasiumi eesti keele töövihik“;

Tiiu Erelt „Eesti ortograafia“ (soovitatav 2016. a 5. tr);

Aili Kiin, Alli Lunter „ÕTV. Gümnaasiumi eesti õigekeele vihik“.

Vajalikud õppevahendid:

õpik, töövihik, jooneline vihik, õpetaja koostatud töölehed jm õppematerjal, õigekeelsussõnaraamat jm keeleteatmeteosed

Õppesisu:

kohustuslikud eesti keele kursused on järgmised:

- 1) „Praktiline eesti keel I“;
- 2) „Keel ja ühiskond“;
- 3) „Meedia ja mõjutamine“;
- 4) „Praktiline eesti keel II“;
- 5) „Praktiline eesti keel III“;
- 6) „Teksti keel ja stiil“.

I kursus „Praktiline eesti keel I“

Eesti kiri ja tähestik. Ortograafia põhimõtted. Vokaal, diftong, konsonant. Silbitamine ja poolitamine. Häälikupikkus ja häälikuühend. Veaohalikud vormid, liited. Võõrhäälikud, võõrsõna ja tsitaatsõna. Tsitaatsõna ortograafia. Tuletise moodustamine nimest. Võõrsõna või omasõna, võõrortograafia. Mugandunud võõrnimed. Nimi, pealkiri, üldnimi. Algustäheõigekirja põhireeglid. Nimest moodustatud tuletus. Lühendamise üldised põhimõtted. Algustäht-, katkend- ja konsonantlühend. Suurtähtlühend. Lühendi kasutamine. Üldkasutatav lühend. ÕSi lühendivalimik. Kas numbrite või sõnaga? Põhiarv ja järgarv.

Kuupäeva märkimise viisid. Arv ja ühik. Käände näitamine arvuga. Liitsõna või tuletise moodustamine arvuga. Tühikasutus tekstis. Keelekäsiraamatute kasutamine ja keeleabi internetis.

II kursus „Keel ja ühiskond“

Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Eesti keele eripära: häälikusüsteem, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, sõnamoodustus. Eesti keel ja teised keeled. Eesti keel soome-ugri keelena. Euroopa ning maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid saksa, vene, inglise ja soome keelega. Keele varieerumine ning muutumine. Eesti kirjakeele ajalugu. Tänapäevase kirjakeele kujunemine ja eesti keele arenemine tänapäeval. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ning sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik.

III kursus „Meedia ja mõjutamine“

Kommunikatsioon. Lihtsaim kommunikatsioonimudel, kommunikatsiooni toimumise tingimused. Infoühiskond, demokraatliku infoühiskonna iseloomulikud jooned. Meediakanalid. Muutused uue meedia ajastul, sotsiaalmeedia. Tekstiliigid. Tekst ja kontekst. Meediateksti vastuvõtu eripära. Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus. Meedia kui diskursuse kujundaja. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Demagoogia- ja manipulatsioonivõtted; keeleline manipulatsioon. Meediaetika ja meediakriitika. Oma seisukoha eetilise ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ning argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis. Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ning tähelepanu äratamise võtted. Reklaami varjatud sõnum. Reklaam ja seadused. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.

IV kursus „Praktiline eesti keel II“

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad:

- 1) kursusega „Meedia ja mõjutamine“ seostuvad teemad;
- 2) kirjanduskursustega seostuvad teemad;
- 3) õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine. Suuline suhtlus lähtuvalt olukorrast ja vestluspartnerist. Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine. Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine.

Kirjutamine. Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava. Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine. Ajakirjandustekstide koostamine: arvamyslugu, retsensioon, pressiteade. Veebitekstide koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine. Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine. Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine. Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.

V kursus „Praktiline eesti keel III“

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad:

- 1) kursusega „Teksti keel ja stiil“ seostuvad teemad;
- 2) kirjanduskursustega seostuvad teemad;
- 3) õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine. Keeleline väljendusrikkus mõtteid, tundeid ja hinnanguid väljendades. Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.

Kirjutamine. Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi alustekstide põhjal. Kolumni kirjutamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine. Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine. Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Teabeotsingu oskuste tõhustamine.

Kuulamine. Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekterimine. Väitluse juhtimine ning seal esile kerkinud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

VI kursus „Teksti keel ja stiil“

Keele erinevad kasutusvaldkonnad (argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel). Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Tekstiliigid. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Stiil ja stilistika. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poetika. Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud. Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine. Teadustekst. Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali

kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.

Õpitulemused:

„Praktiline eesti keel I“

Kursuse lõpus õpilane

- 1) suudab kirjutada õiges keeles, suhtluseesmärki täites;
- 2) oskab osutada elementaarset keeleabi;
- 3) omab keelelise enesekontrolli harjumust;
- 4) kasutab argikeelt seal, kuhu see sobib.

„Keel ja ühiskond“

Kursuse lõpus õpilane

- 1) mõistab ja oskab analüüsida keele rolli, funktsioone ning tähendust ühiskonnas;
- 2) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
- 3) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
- 4) oskab nimetada ajastuomaseid keelenähtusi.

„Praktiline eesti keel II“

Kursuse lõpus õpilane

- 1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti;
- 2) suudab jälgida suulist mõttearendust ning esitada ettekandjale küsimusi;
- 3) oskab analüüsida meediatekste ning teha eri allikaist pärineva info ja arutluskäikude põhjal kokkuvõtet;
- 4) oskab kirjutada arvamslugu ja retsensiooni, vältides plagiaati;
- 5) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid.

„Meedia ja mõjutamine“

Kursuse lõpus õpilane

- 1) valdab ettekujutust lihtsamast kommunikatsioonimudelitest ning meedia rollist infoühiskonnas;
- 2) tunneb meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid ning meediateksti vastuvõtu eripära;
- 3) analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis;
- 4) oskab sõnastada teksti sõnumit, leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;
- 5) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;
- 6) tunneb meediatekstis ära argumendid ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutamisvõtted;
- 7) analüüsib kriitiliselt reklaami ning mõistab reklaami varjatud sõnumit.

„Praktiline eesti keel III“

Kursuse lõpus õpilane

- 1) oskab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust;
- 2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti;
- 3) oskab konspekteerida suulist esitust;
- 4) oskab edastada eri allikaist saadud infot ja arutluskäike ning siduda neid oma hinnangute ja seisukohtadega;
- 5) oskab koostada tarbetekste;
- 6) tunneb teadustiili tunnuseid ning koostab eakohast teadusteksti, vältides plagiaati;
- 7) kasutab elektroonilisi teabeotsinguid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust;
- 8) valdab eesti kirjakeelt.

„Teksti keel ja stiil“

Kursuse lõpus õpilane

- 1) analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
- 2) koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; teadustekstid jt);
- 3) seob tekste luues omavahel alustekste, refereerib, tsiteerib, parafraseerib ning kasutab viitamissüsteeme;
- 4) tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid umber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis;
- 5) oskab toimetada oma teksti.

Hindamise kirjeldus:

Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangutega (arutlevad kirjandid, funktsionaalne lugemine ja loovtekstid) ja numbriliste hinnetega. Hinnatakse

- 1) korrektset suulist ja kirjalikku keelekasutust;
- 2) eri liiki suuliste ja kirjalike tekstide mõistmist ning kriitilist analüüsi;
- 3) tekstiloomeoskust;
- 4) argumenteerimisoskust;
- 5) teabeallikate kasutamise oskust.

Kokkuvõttev hinne kujuneb kursuste hinde põhjal, kusjuures kõik kursused on võrdse kaaluga.

Muud nõuded ja märkused:

Gümnaasiumi eesti keele kursused sisaldavad ka tunde, kus arendatakse konkreetselt riigieksamiks vajalikke oskusi: funktsionaalse lugemise oskust ja tekstiloomet. Viimane neist tähendab arutlevate kirjandite kirjutamist nii tunnis kui ka kodutööna; funktsionaalse lugemise oskust arendatakse lisaks ka spetsiaalsete riigieksami näidisülesannete lahendamisega.